MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. PAUL COPPINI

Seduta tat-18 ta' Novembru, 2004

Citazzjoni Numru. 56/1999/1

Francesco u Coronata konjugi Sultana, Joseph u Angela xebba Sultana .

vs

Francis Xavier Grech, u martu Rita Grech .

Il-Qorti ,

PRELIMINARI

Rat ic-citazzjoni li permezz taghha l-atturi, wara li ppremettew :

Illi Luigi Sultana, iben l-atturi konjugi Sultana u hu l-atturi l-ohra miet guvni w intestat fit-tnax (12) ta’ Mejju, 1998, fil-Pieta’, Malta ;

Illi din il-mewt avverat ruhha minhabba incident gravi illi kien involut fih l-istess Luigi Sultana aktar kmieni waqt li

kien qed jahdem fil-bini ta’ l-Arkadia fi Triq Fortunato Mizzi, Victoria, meta huwa safa’ mirdum that numru ta’ gebel illi waqghu minn crane jew hi-up illi kien qieghed jigi operat fl-istess bini ;

Illi dan l-incident setgha facilment gie evitat kieku l-makkinarju kien qed jithaddem skond ir-regoli tas-sengha u l-arti; mentri ghall-kuntrarju dan kien qed jithaddem bi ksur ta’ dawn ir-regoli, bi traskuragni u nonkuranza kbira ;

Illi ghal dan l-incident jahti l-konvenut Francis Xavier Grech sia minhabba illi kien huwa illi kien jopera l-makkinarju imsemmi, kif ukoll ghaliex bhala mghallem jew principal ta’ l-imsemmi Luigi Sultana huwa naqas illi jipprovdilu ‘*a safe system of work’* kif mitlub mill-ligi ;

Illi l-atturi huma l-unici qrabat u eredi tad-decujus u infatti s-successjoni ta’ Luigi Sultana giet dikjarata miftuha favur taghhom b’degriet moghti minn din l-Onorabbli Qorti fil-Gurisdizzjoni Volontarja taghha ;

Illi per konsegwenza tas-suespost, l-atturi sofrew danni ingenti konsistenti f’danni emergenti u lukri cessanti kif sejjer jirrizulta dettaljatament waqt it-trattazzjoni tal-kawza ;

Illi minkejja illi gew interpellati sabiex jersqu ghal-likwidazzjoni u hlas ta’ dawn id-danni, il-konvenuti baqghu inadempjenti .

Talbu lill-konvenuti jghidu ghaliex m’ghandhiex din il-Qorti :

1. Tiddikjara lilek Francis Xavier Grech responsabbli ghall-incident illi wassal ghall-mewt ta’ Luigi Sultana fit-12 ta’ Mejju 1998; u konsegwentement tiddikjara lilkom it-tnejn responsabbli ghall-hlas tad-danni kollha kagunati lill-atturi per konsegwenza tal-istess mewt ;

2. Tillikwida d-danni kollha sofferti mill-atturi minhabba l-istess mewt, billi tiddikjara illi jikkonsistu

f'dawk id-danni emergenti u lukri cessanti illi jirrizultaw waqt it-trattazzjoni tal-kawza .

3. Tikkundannakom thallsu lill-atturi dawn l-istess danni kif hekk likwidati .

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-ittra ufficjali spedita lill-konvenuti; tal-mandat ta' inibizzjoni,u dak ta' sekwestru prezentati kontestwalment mac-citazzjoni kontra taghkom u bl-ingunzjoni ghas-subizzjoni, illi ghaliha minn issa intom imsejha .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-atturi debitament mahlufa minn Francesco Sultana .

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenuti li eccepew :

1. Illi d-domandi attrici huma nfondati fid-dritt u fil-fatt in kwantu l-incident sfortunat li wassal ghall-mewt ta' Luigi Sultana ma hux konsegwenza ta' htija da parti tal-konvenuti jew xi hadd minnhom .

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fil-jedd u fil-fatt .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tal-konvenuti mahlufa minn Francis Xavier Grech .

Rat il-verbal taghha tat-27 ta' Frar 2004 fejn halliet il-kawza ghal-lum ghas-sentenza .

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti .

Rat l-atti l-ohra kollha tal-kawza, inkluzi l-verbali tax-xhieda mismugha u d-dokumenti u affidavits esebiti .

Ikkunsidrat :

Illi din hija kawza ghad-danni maghmula mill-atturi bhala eredi ta' Louis Sultana, li miet in segwitu ghal incident fuq ix-xoghol. L-azzjoni esperita hi ghalhekk dik bazata fuq il-

Lex Aquilia[1], li bazi taghha jista' jkun id-delitt, f'kaz ta' *dolo,* jew il-kwazi delitt, f'kaz ta' c*olpa*, kif jippretendu li hu l-kaz prezenti l-atturi[2]. Imma fir-rigward tar-relazzjonijiet bejn min ihaddem u l-impjegat, bhal ma ghandna fil-kaz in ezami, il-ligi taghna timponi fuq l-*employer* l-obbligu espress li jassigura s-sigurta' tal-haddiema fuq il-post tax-xoghol[3] .

Il-**Giorgi** jghallem f'dan ir-rigward :

"*E' detta colpa in senso generale della nostra scienza qualunque violazione di un obbligo giuridico; anche la violazione dolosa . In senso piu' ristretto la parola colpa esclude il dolo, e significa volontaria omissione di diligenza, per cui non prevediamo le conseguenze illecite di una commissione od ommissione, e violiamo senza avvedercene un nostro dovere giuridico . Pero', si dice, che l'inadempimento dell'obbligazione dipende da colpa, quando sebbene la causa dell' inadempimento sia stata l'opera del debitore medesimo, costui non ne abbia avuta la coscienza, e solo abbia mancato di quella diligenza, che egli era tenuto di usare*."[4]

FATTI

L-incident mertu tal-kawza gara fuq bini li kien ghadu fi stat ta' kostruzzjoni fi Triq Fortunato Mizzi, Victoria, fit-12 ta' Mejju 1998 . Il-konvenut Francis Grech kien qed jibni l-hitan tal-ahhar sular, fuq parti zghira tal-post . Il-haddiema tieghu kienu fuq il-bejt tal-konkos, filwaqt illi huwa kien qed jopera *crane* li kien fil-livell tat-triq . Wiehed mill-haddiema kien inkarigat li minn fuq *truck* mghobbi *bricks*, iqabbad ma' certu apparat, imsejjah *grabja*, kwantita' minnhom sabiex il-*crane* itellaghhom fuq il-bejt fejn kien hemm il-haddiema l-ohra qed jibnu .

[1] 44 Dig. Del leg. aquil. IX, 2 .
[2] art.1033 Kap. 16 .
[3] art. 6 tal-Kap. 424 dwar l-Awtorita' ghas-Sahha u Sigurta' fuq ix-Xoghol (Att XXVIII tal-2000) .
[4] Teoria delle Obbligazioni nel Diritto Moderno Italinao ed. 1903 vol.II. # 18 p.32-33

Infatti ftit qabel ma sehh dan l-incident, il-haddiem li kien fuq it-truck lesta pakkett ta' 14 il-*brick*, rabathom bil-grabja, qabbadha mal-ganc tal-*crane* u din bdiet ittella l-pakkett tal-*bricks* ghal fuq il-bejt . Il-konvenut kien qed jopera l-*crane* minn go l-gabina taghha u kien qed ihares 'l fuq lejn il-post fejn kellu jiddepozita dan il-pakkett *bricks* . Hemm fuq il-haddiem Mark Aquilina kien inkarigat li joqghod attent ghal dan il-pakkett, u permezz ta' sinjali b'idejh, jidderigi lil Grech .

Il-pakkett tal-*bricks* jidher li wasal sa fuq il-post fejn kellu jitnizzel u kien baqa' biss li jigi mnizzel bil-mod fuq il-bejt, taht id-direzzjoni ta' l-imsemmi Mark Aquilina Minn fejn kien il-konvenut, ma setax jisma lil dawk ta' fuq il-bejt, minhabba l-hsejjes tal-magna tal-*crane* u hsejjes ohra ambjentali . Lanqas ma seta' jara il-wicc tal-konkos fejn kellu jitnizzel il-pakkett . Parti mill-hajt sal-faccata tat-triq kienet diga nbniet, u din kienet tghatti aktar mill-vizwali tal-konvenut .

Kif josservaw l-esperti teknici nominati fl-inkjesta magisterjali li kienet saret dwar dan il-kaz : "*Il-post fejn kellu jitnizzel il-pakkett tal-bricks kien ristrett hafna, billi kien hemm magna li taqta' l-knaten, ghadod u apparat iehor mxerrdin mal-art . Kien hemm ukoll wires tal-elettriku live mferrxin mal-art u fuq il-magni . Tant kien ristrett il-post illi kien hemm bzonn ta' attenzjoni specjali sabiex il-pakkett jitnizzel bil-mod, kemm sabiex il-bricks ma jixxelfux, kif ukoll sabiex ma ssirx hsara fil-bejt tal-prestressed slabs (planki) li fuqhom kien qed isir ix-xoghol*."[5] Ghalhekk kif ikomplu josservaw l-istess esperti, kien hemm il-htiega ta' haddiema biex jillinjaw il-pakkett fid-direzzjoni gusta huwa hu niezel . Jidher illi Louis Sultana (il-vittma) kien qrib hafna tal-post fejn kellu jitnizzel il-pakkett ghal dan l-iskop . Infatti meta ghal xi raguni jew ohra inhallu l-*bricks* minn mal-grabja, wahda jew aktar minnhom gew fuqu, ikkawzawlu feriti gravi f'rasu, tant li huwa miet ftit wara kawza ta' dawn il-feriti[6] .

---

[5] ara rapport tal-esperti tekni fl-inkjesta magisterjali relattiva a fol. 250 tal-process .
[6] ara konkluzjonijiet tal-magistrat inkwirenti fl-sietss inkjesata fol. 246 .

RESPONSABILITA'

L-atturi jikkontendu ghalhekk illi jahti ghal dan l-incident il-konvenut, talli ghamel uzu minn apparat mhux adattat ghall-
iskop li ghalieh kien intenzjonat, u li ma kienx joffri sikurezza adegwata lill-haddiema tieghu . Il-konvenuti minn naha l-ohra jsostni illi dak li sehh kien accident jew forza magguri li m'ghandhomx ibatu huma ghall-konsegwenzi taghha .
L-esperti teknici nominati fl-inkjesta magisterjali hekk jiddeskrivu l-apparat (il-grabja) uzata mill-konvenut biex ittella' l-*bricks* fuq il-lant tax-xoghol fejn sehh l-incident *de quo* :
"*Il-grabja wzata minn Francis Grech kienet bicca apparat home-made u tikkonsisti minn zewg angle irons, wahda f'kull tarf, li kellhom marbuta maghhom rota f'kull tarf taghhom . F'dawn ir-roti kien hemm jigri cable tal-azzar, li kien jispicca b'holqa f'kull tarf . Iz-zewg holoq kienu marbutin ma' holqa tal-azzar li kienet welded f'kull tarf ta' travu zghir tal-azzar . Dan it-travu kellu holqa f'kull tarf taht, u holqa ohra fin-nofs fuq . F'din il-holqa ta' fuq kien jidhol il-ganc marbut mal-cable tal-crane*."[7]

Dwar il-mod kif kienet fil-fatt tintuza din il-grabja, l-istess esperti jkomplu jispjegaw illi :

"*Ma' gemb ir-roti, il-cable tal-azzar kellu clip, li kienet qed tipprotegi lill-pakkett milli jinbaram jekk xi tarf tieghu jinzel u ma jibqax orizzontali waqt it-titliegh . Huwa ta' mportanza vitali illi l-pakkett jiqba' orizzontali l-hin kollu sabiex jahdem sewwa . Dan ghaliex iz-zewg angle irons tat-tarf ma kienux jiddahlu taht il-kantuniera tal-bricks tat-tarf, izda kienu jitpoggew 'l isfel kemm jista' jkun, fejn kienu jrossu fuq il-gemb tal-bricks tat-tarf . Kollox kien jiddependi fuq il-forza tal-friction ta' bejn it-truf (edges) orizzontali tal-angles, u l-wicc ahrax (rough) tal-bricks . Il-forza tal-friction tirrizulta billi l-piz ta' l-istess bricks jistira l-*

[7] para. 16 a fol. 251 .

cable f'forma ta' trianglu, b'mod li l-angles jigu jaghfsu fuq il-gemb tal-bricks tat-truf' .[8]

Huwa evidenti illi dan l-incident sehh billi l-*bricks* ghal xi raguni jew ohra iccaqilqu minn posthom waqt li kienu hekk maqbudin f'din il-grabja . Jekk dan sehh minhabba xi skoss jew ghax inkisret xi brick jew mod iehor ma giex stabilit . Li hu zgur pero' illi din il-grabja ma kienitx tassikura bizzejjed li l-materjal li tkun qed iggorr ma jkunx jista' jaqa' sakemm jitwassal fuq il-lant tax-xoghol . Infatti l-esperti tekniki rrimarkaw fil-konkluzjonijiet taghhom illi d-disinn ta' din il-grabja kien inaccettabli mil-lat ta' sigurta' "***ghax l-assenza ta' qiegh li fuqu jitqieghed il-pakkett ossia taghbija bricks kien jaghmel lil dik il-grabja vulnerabbli f'kaz li jsehhu xi eventwalitajiet prospettati fit-taqsina precedenti***"[9] .

Intqal a propositu mill-qrati taghna illi :

"*Il-principji li jirregolaw ir-responsabilita' ta' sid ta' intrapriza biex ihares is-sahha tal-impjegati tieghu huma ben stabiliti fil-gurisprudenza . Fil-kawza ingliza* ***'Wilsons and Clyde Coql Co. vs English'*** *deciza mill-House of Lords fl-1937, Lord Maugham osserva :* ***'In the case of employments involving risk … it was held that there was a duty on the employer to take reasonable care, and to use reasonable skill, first, to provide and maintain proper machinery, plant and appliances, and works; secondly to select proper skilled persons to manage and superintend the business and thirdly to provide a proper system of working****.'*

Fil-kawza ***'Calleja vs Fino'*** *deciza minn din il-Qorti fl-10 ta' Ottubru 1980, gie kwotat b'approvazzjoni li:* ***'It is the employer's duty to provide a safe system of work . Any injury to which the employee has not contributed would be the sole responsibility of the employer . The fact that the system adopted had been in use for***

---

[8] para 17 a fol. 251 .
[9] para. 27 a fol. 253 .

years without incident, is not proof that the system is safe : the accident in question justifies this" [10] .

Il-konvenut jipprova jiskolpixxi lilu nnifsu mill-htija, billi jargumenta illi grabja bhal din ilha zmien tintuza ghal skopijiet simili minn kuntratturi tal-bini sew f'Ghawdex kif ukoll f'Malta, minghajr ma qatt inqala' incident bhal dan . Huwa opportun ghalhekk li jigi citat *in estenso* x'inghad mill-Qorti ta' l-Appell f'kawza fejn kienet qed tigi trattata eccezzjoni simili ta' **forza magguri .**

"*Hu ghalhekk importanti ghall-finijiet ta' din il-kawza li jigi precizat f'hiex tikkonsisti l-kolpa f'kaz ta' fatt dannuz li minnu torigina l-**azzjoni akwiljana*** ;

*Hemm diversi definizzjonijiet fid-dottrina tal-'colpa', izda kif jesprimmi ruhu l-**Carrara** (Progr. Parte Gen. VolI. para. 80) : 'Si mutino come piace le formule, ma il tripode sul quale s'asside la colpa sara' sempre questo : **volontarieta' dell'atto, (2) mancata previsione dell' effetto nocivo, (3) possibilita' di prevedere'** . Fil-para. 83, dan l-awtur jirribadixxi illi **'ma essenza della colpa sta tutta nella prevedibilita'** ' ;*

*Din hi n-nozjoni tal-'colpa' tradizzjonalment accettata fis-sistema legali malti, cjoe' dik bazata fuq il-prevedibilita' . Hu sewwa u logiku li jkun hekk; ghaliex il-prevedibilita', bhal distinta mill-previzjoni, isservi biex tiddistingwi l-colpa' mid-dolo; u l-konkors taghha jiddifferenza l-kolpa mill-kaz fortuwitu. Dan hu l-koncett tal-awturi l-aktar akkreditati, fosthom, minbarra dak fuq citat, **Chironi** -' Colpa Extra-Contrattuale' ; il-**Pincherle** p.105. Manuale Dto. Penale, para. 49 -51; **Arabia**, Princip. Dto. Pen., pag. 127, para. 101; **Giuliani,** Istituz. Dto. Crim. p. 80 et seq.; **Brusa**, Saggio d'una dottr. gen. del reato p. 101; u l-**Crivellari**, Cod. Pen., Vol. III. para. 32 ;*

---

[10] Prim'Awla : Charles Farrugia vs Malta Investment Management Company Limited : 9.10.2003; ara wkoll : Eugenio Cassar vs Hallett Construction Limited : P.A. 29.5.2001 ; Gordon Spiteri vs Waste Control Services Limited : P.A. 25.1.2000 ; Carmelo Cini vs Carmel Caccoparo noe. P.A. 5.10.1999 .

Din il-Qorti hi a konjizzjoni tal-fatt li xi awturi moderni riedu jissotitwixxu dan il-kriterju tal-prevedibilita' b'nozzjonijiet ohra … izda jghid sewwa f'publikazjoni recenti (1956), il- ***Barsiello****, Primo Presidente Corte Suprema di Cassazione, fil-ktieb tieghu "I limiti della Responsabilita' per Danni' p. 299 : - 'Senonche' bisogna sempre tener presente che quando si voglia approfondire la natura della condotta che viene definita negligente, imprudente e simili, quando si voglia valutare la efficenza della causa non da un punto di vista astratto e meccanico, ma agli effetti di farne derivare la responsabilita', non si puo' fare astrazione dalla disamina, se, nel caso, l'effetto era prevedibile* . *Il criterio della prevedibilita' o non dell'evento in conseguenza della condotta possa o non qualificarsi imprudente, negligente, e simili; ed e' percio che coloro che avversano la enunciata antica teorica non possono fare astrazione, sia pure con altro linguaggio,dal 'prevedibile', quando si fanno a precisare i limiti del fatto colposo.'*

Il-konvenut, ghall-assunt tal-kolpa sostnut mill-atturi, jopponi l-kaz fortuwitu, li hu kostitwit minn avveniment imprevedibbli u inevitabbli . Ara anki 'Contracts and Torts' tal-Wilshire and Robb, pag. 91, fejn id-difiza ta' : absence of negligence' hi definita bhala dik fis-sens li '… ***the defendant had taken all reasonable precautions, and that the damage occured through something which human foresight could not reasonably be expected to anticipate***."[11]

Hekk naraw illi fil-kaz in ezami, l-konvenuti ma ressqu ebda prova sabiex jissostanzjaw l-allegazzjoni taghhom tal-forza magguri jew kif tissejjah wkoll *act of God* . Anzi ghall-kuntrarju kollox jindika illi incident simili ghalkemm mhux daqstant komuni, minkejja illi hemm hafna kuntratturi li juzaw din is-sistema biex itellghu il-materjal fuq il-lant tax-xoghol, kien prevedibbli . Il-minimu li messu kellha din il-grabbja kien, kif tajjeb indikaw l-esperti teknici hawn fuq citati, huwa qiegh li fuqu jitqieghed il-gebel jew

[11] Annunziato D''Amato et vs Jsoeph Camilleri et. (1958); kollez. Vol. XLII I. 80. .

materjal iehor li jkun ser jintrefa . Gialadarba dan ma kienx provdut, kien prevedibbli ghall-konvenut li jistenna illi dawn jistghu jaqghu bil-konsegwenzi anke fatali, kif sfortunatament gara fil-kaz taghna. Apparat bhal din il-grabja uzata mill-konvenut tista' tghid kien sfida kontinwa ghall-ligijiet tal-fizika . Xejn ma jagevola lill-konvenut il-fatt illi huwa kien ilu juzaha ghal bosta snin minghajr incidenti u li haddiehor kien juzaha ukoll, ghax kif qalet l-istess Qorti ta' l-Appell fis-sentenza hawn citata, "… ***l-abbuz tal-bwona fortuna fl-imghoddi ma jistghax jiggustifika n-non-kuranza tal-prezent*** … "[12]

LIKWIDAZZJONI TA' DANNI

Fil-ligi taghna l-likwidazzjoni tad-danni hija regolata bl-artikolu 1045 tal-Kodici Civili . Bhal ma ghandna fil-kaz in ezami, jekk minhabba l-eghmil li jaghti lok ghad-danni xi hadd imut, il-Qorti tista' flimkien mat-telf u spejjez attwali ikkagunati, taghti lill-werrieta tal-mejjet id-danni, bhal fil-kaz ta' inkapacita' totali ghal dejjem[13] . Madankollu, kif gie osservat mill-Qrati taghna, f'din il-materja ma hemmx regoli fissi u nflessibbli, ma hemmx *quantitative scale* tad-danni, ghax kollox jiddependi mic-cirkostanzi partikolari tal-kaz . Is-somma tad-danni hi rimessa ghall-arbitriju prudenzjali tal-Qorti, fil-limiti stabbiliti mil-ligi[14] . Fl-ezercizzju ta' din id-diskrezzjoni taghha, il-Qorti qabel ma tasal biex tiffissa l-ammont, ghandha thares lejn ic-cirkostanzi molteplici, u tista' ukoll utilment tuza bhala *tests* biex tikkontrolla c-cifra finali, id-diversi modi ta' kompitu suggerit mill-gurisprudenza estera f'dan ir-rigward, minghajr ma tivvinkola ruhha b'xi wiehed minnhom partikolari, sabiex b'dan il-mod ikun dejjem hemm certa elasticita' ta' kriterju adattabbli ghall-partikolaritajiet ta' kull fattispecie[15] .

[12] ibid. pag. 83 .
[13] art.1046 Kap. 16 .
[14] Savona vs Asphar : Appell : 23.6.1952 .
[15] Carmelo Fenech vs Antonio Galea; vol. XL. I. 73 ; Francis Galea vs. Bartolomeo Grech ; vol. XLII. II. 1019 .

Skond il-ligi taghna l-likwidazzjoni tad-danni tinqasam f’zewg aspetti : id-danni attwali (*damnum emergens*) u t-telf ta’ qliegh futur (*lucrum cessans*) .

A. **Damnum Emergens : (a) Spejjez tal-funeral :** jirrizulta li l-atturi nefqu Lm1175.55 biex ghamlu funeral kif jixraq lill-mejjet Louis Sultana . Dan l-ammont huwa kollu konfermat bl-ircevuti esebiti[16] u skond il-gurisprudenza kostanti tal-Qrati taghna, ghandhom jigu akkordati fl-interezza taghhom . **(b) Spejjez tal-kopja tal-process verbal** tal-inkjesta magisterjali li kienet saret dwar dan l-incident . Mill-ircevuti relattivi jirrizulta li ntefqu Lm27.00 u Lm74 ghal dan il-ghan[17] . Huwa evidenti illi r-rizultanzi teknici ta' din l-inkjesta kienu rilevanti ghal din il-kawza u ghalhekk huma wkoll ripetibbli . L-atturi jippetendu li jirkupraw ukoll spejjez ohra li kienu ghamlu huma jew il-vittma stess sabiex dan jarma b'makkinarju u ghodda mehtiega ghall-biedja . Imma kif tajjeb qalu l-konvenuti fin-nota ta' l-osservazzjonijiet taghhom min jirreklama d-danni ghandu dejjem jimminimizzahom,[18] u ghalhekk jekk l-atturi spiccaw b'makkinarju u ghodod mhux utili ghalihom, kellhom jippruvaw jiddisponu minnhom kemm jista' jkun malajr biex igibu prezz tajjeb ghalihom, specjalment jekk, kif jallegaw, hafna min dan il-makkinarju kien ghadu gdid.

B. Lucrum Cessans : Dwar il-metodu kif jigi komputat dan it-telf futur, ma hemm l-ebda regola fissa u l-Qrati taghna adottaw diversi kriterji . Kif intqal pjuttost recentement mill-Qorti ta’ l-Appell : “*Jinghad illi l-Qrati taghna fil-pronuncjament taghhom dwar kriterji li ghandhom jintuzaw biex jaghmlu tajjeb ghall-incertezzi ta’ likwidazzjoni ta’ danni li f’kazijiet simili dejjem jaghtu lok ghalihom, qatt ma rrinuzjaw ghall-fakolta’ diskrezzjonali taghhom ….. Diversi drabi l-Qrati taghna segwew il-principji enuncjati fil-kawza ‘Butler v. Heard’.*[19] Imma kif

[16] ara Dokti. FS 4 sa FS 17 a fol. 158 - 166 tal-process .
[17] Dok. CG. 2 a fol. 97 u Dok. CG.1 a fol. 321 .
[18] ara Prim'Awla "Maria Attard vs Saviour Borg d"Anastasi (13.3.1989), u Prim'Awla : Anna Stanley vs Alan Zahra (23.3.1993) .
[19] Carmelo sive Charles Micallef et vs Richard Spiteri et : Appell : 15.1.2002 .

gie enfasizzat f'sentenza ohra ta' dik il-Qorti, ccitata favorevolment fis-sentenza taghha f'dik il-kawza :
"Il-Qorti tara li fil-gurisprudenza taghna gie kemm-il darba mishuq li minkejja certi principji li jirrizultaw mill-gurisprudenza, dejjem ghandu jkun hemm certu elasticita' ta' kriterji billi l-pronunzjament fil-likwidazzjoni in kwistjoni huwa wiehed ta' probabilita' . Inoltre, id-danneggjat jinghata somma kapitali darba wahda biss, li meta tinghata b'sentenza m'hijiex aktar soggetta ghal ebda revizjoni . Ghalhekk din is-somma kapitali trid tkun tikkorrispondi kemm jista' jkun mar-rejalta'.[20]

Ghal numru ta' snin il-Qrati taghna fil-maggior parti tal-kazi segwew rigorozament il-metodu stabilit ghall-ewwel darba fil-kawza "**Butler vs Heard**" . Din il-kawza taghat origini ghal dak li jissejjah il-***multiplier system*** li fiha l-percentwali tad-debilita' u l-qliegh annwali tal-korrut jigu moltiplikati bis-snin tal-hajja lavorattiva bazata fuq il-*life expectancy* tieghu mizjud b'percentwali biex taghmel tajjeb ghall-inflazzjoni u ziedet fil-pagi, u b'riduzzjoni ta' certu ammont minhabba l-*lump sum payment* . F'dawn l-ahhar snin pero' dan il-metodu ta' kalkolazzjoni gie modifikat sabiex ikun iktar rejalistiku u jiehu konsiderazzjoni ahjar tac-cirkostanzi taz-zmenijiet attwali[21] .

Fil-kaz in ezami nsibu illi l-vittma mietet u ghalhekk, kif jistipula l-artikolu 1046 tal-Kap. 16 gia citat, id-danni jridu jigu kkalkolati bhallikieku l-vittma garrbet debilita' permanenti totali .

Meta sehh l-incident mertu ta' din il-kawza l-attur kien impjegat mal-konvenut fl-industrija tal-bini . Kellu paga bazika ta' Lm3960 fis-sena . L-atturi jippretendu illi ghandu jittiehed ukoll in konsiderazzjoni x-xoghol *part-time* li huma jallegaw li kien qed jaghmel bhala bidwi Louis Sultana . Apparti l-fatt illi l-atturi stess jammettu illi l-vittma kienet qeghda ghadha tarma f'dan ix-xoghol u ghalhekk ma setghax ghad kellu xi introjtu kostanti mill-biedja, ma

---

[20] Francis Sultana vs. John Micallef et noe.et : Appell : 20.7.1994 .
[21] Emanuel Mizzi vs Carmel.Attard : sentenza ta' din l-Qorti tat-13.5.2003 .

ngiebet ebda prova konkreta illi huwa tassew kien regolarment qed jaqla l-flus ukoll mill-biedja[22] . Giet esebita dikjarazzjoni minn Magro Brothers dwar kwantita' ta' tadam li gie mixtri fuq medda ta' sitt snin minghand il-vittma[23] . Giet ukoll esebita applikazzjoni ghall-bini ta' serra minn Louis Sultana[24] . Imma dawn id-dokumenti wahedhom ma jikkostitwux prova konkreta dwar xi dhul tal-vittma mill-biedja . M'hemm l-ebda raguni ghalhekk ghaliex m'ghandhiex tkun din ic-cifra ta' Lm3960 li tittiehed bhala bazi ghall-introjtu tal-vittma sabiex fuqha jigi kkalkolat dak dovut .

Fil-kawzi li segwew Butler vs Heard b'mod rigoruz, il-hajja lavorattiva ma kienitx tigi kkalkolata a bazi tas-snin kollha li kien ghad baqaghla tahdem il-vittma, kieku ma sehhx l-incident, imma normalment kienet tittiehed hajja lavorattiva ta' ghoxrin (20) jew hamsa u ghoxrin (25) sena . Illum il-gurnata pero' meta l-*life expectancy* twalet sostanzjalment, tant illi hafna pajjizi qed itawwlu wkoll l-eta' tal-pensjoni, ma baqa' ebda raguni ghaliex il-hajja lavorattiva ma tigix kalkolata kollha[25] . Meta sehh dan l-incident l-attur kellu 21 sena[26] u ghalhekk kien ghad baqaghlu hajja lavorattiva ta' 40 sena . Skond il-gurisprudenza kostanti, minhabba l-*lump sum payment*, (u hawn mhux il-kaz li l-attur ilu jistenna hafna snin biex tinqata' s-sentenza), ghandu jitnaqqas kwint (1/5) . Peress illi l-kalkoli qed jinhadmu fuq paga ta' 6 snin ilu, irid jinghata kumpens xieraq ukoll biex jaghmel tajjeb ghar-rata ta' inflazzjoni . Normalment din tkun ta' ghoxrin fil-mija (20%) . Billi wkoll irid jittiehed in konsiderazzjoni li l-vittma kienet ser tonfoq parti sostanzjali mill-introjtu taghha bhala *personal consumption*, ghandha titnaqqas percentwali ohra biex taghmel tajjeb ghal dan . Tenut kont illi l-vittma ma kienitx il-*bread winner* tal-familja, li Louis Sultana kien guvni b'possibilita' ragonevoli li

---

[22] ara f'dan ir-rigward : Prim'Awla : Josephine Schembri et vs Nathalie Navarro (21.5.1996) .
[23] Dok. FS 2 a fol. 156 .
[24] Dok. FS 1 a fol. 155 .
[25] Agius vs. Galea et noe.: Kummerc : 11.7.1989; Buttigieg vs Azzopardi : Kummerc : 25.7.1989; Mario Camilleri vs Mario Borg: Prim'Awla: 8.5.1990 .
[26] ara certifikat tal-mewt tieghu: Dok.A a fol. 5 tal-process

jizzewweg u tenut kont ukoll illi f'emendi recenti ghall-ligi f'dan ir-rigward, li pero' ghadhom ma gewx fis-sehh[27], ir-riduzzjoni ghall-*personal consumption* giet iffissata fil-percentwali ta' 30 fil-mija, il-Qorti jidrilha illi riduzzjoni ta' 40 fil-mija, fic-cirkostanzi tal-kaz, ghandha tkun adegwata ghal dan il-ghan [28] .

Ghalhekk l-ammont dovut irid jinhadem hekk : Lm3960 (paga bazi) x 40 (snin ta' hajja lavorattiva) x 80% (minhabba l-*lump sum payment*) x 100% (debilita' permanenti) x 120% (ghaz-zieda fl-inflazzjoni) x 60% (minhabba r-riduzzjoni ghall-*personal consumption* u nuqqas ta' dipendenza ta' l-atturi fuq il-vittma) = Lm91,238.40 .

RI-EPILOGU
Ghaldaqstant l-ammont totali pagabbli lill-atturi in linea ta' danni kkagunati per konsegwenza ta' l-incident mertu ta' din il-kawza, huma s-segwenti :

1.	Damnum emergens :	Lm 1175 +
		Lm 27
		Lm 74
		Lm 1276 ;
2.	Lucrum Cessans :	Lm 91,238
-	Total ta' :	Lm 92,514 .

Ghal dawn il-motivi tiddecidi l-kawza billi, filwaqt illi tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuti, tilqa' t-talbiet attrici u :

1. tiddikjara lill-konvenut Francis Grech unikament responsabbli ghall-incident mertu tal-kawza ;
2. tillikwida d-danni sofferti mill-atturi minhabba fl-istess incident, fl-ammont ta' tnejn u disghin elf, hames mija u erbatax-il lira maltija (Lm92,514) ; u
3. tikkundanna lill-konvenuti jhallsu l-ammont hekk likwidat lill-atturi .

[27] Att VI tal-2004 art. 3 .
[28] ara wkoll Appell : Joseph Meli pro et noe. vs Captain Jude Taddeo sive Teddy Cachia (21.11.1994), fejn it-tnaqqis kien ta' 50% .

Bl-ispejjez, inkluzi dawk ta' l-ittra ufficcjali spedita lill-konvenuti, u tal-mandat ta' inibizzjoni u dak ta' sekwestru pprezentati kontestwalment mac-citazzjoni, kontra l-istess konvenuti .

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------